DOI: 10.33766/2524-0323.88.24-35

УДК 342.57

О. І. Бутков,

аспірант кафедри державно-правових дисциплін
Луганського державного університету
внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка
(м. Сєвєродонецьк, Україна)

e-mail: butkovoleg@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0001-8878-2438>

КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ГРОМАДСЬКИХ ОБГОВОРЕНЬ В УКРАЇНІ

У статті розкрито конституційно-правове регулювання громадських обговорень в Україні. Зазначено, що громадські обговорення є однією з найефективніших форм участі громадськості в здійсненні влади, яка дозволяє у формі діалогу вирішити найбільш значущі питання. Визначено основні нормативно-правові акти, якими регулюються громадські обговорення в процесі прийняття рішень органами державної влади та органами місцевого самоврядування.

Ключові слова: громадськість, громадські обговорення, конституційно-правове регулювання, Україна.

Постановка проблеми. У процесі розвитку громадянського суспільства в Україні стає все більш поширеним використання різних форм участі громадськості в прийнятті рішень органами публічної влади. Однією з таких форм є громадські обговорення. Ефективність використання зазначеної форми безпосередньої демократії залежить від ступеня правового регулювання зазначеного питання в українському законодавстві. У зв'язку із цим виникає необхідність в аналізі конституційно-правового регулювання громадських обговорень в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання змісту громадських обговорень досліджували ряд учених, серед яких: І. Бойко [8], О. Галус [1], П. Макушев [26, 27], П. Манжола [4], Г. Мороз [5], В. Нестерович [6, 7], О. Росоляк [8], О. Стегній [21], О. Хотинська-Нор [22], В. Федоренко [28], В. Шевчук [23], О. Щербанюк [24] та інші. Однак, враховуючи динаміку змін українського законодавства, питання конституційно-правового регулювання проведення громадських обговорень потребує детального вивчення в науковій юридичній літературі.

Формування цілей. Метою цієї статті є розкриття конституційно-правового регулювання громадських обговорень в Україні.

Виклад основного матеріалу. Статтею 3 Конституції України гарантується, що права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави, яка відповідає перед людиною за свою діяльність. Стаття 5 Основного закону передбачає, що народ здійснює владу безпосередньо і через органи державної влади та органи місцевого самоврядування. Згідно зі статтею 69 Конституції України народне волевиявлення здійснюється через вибори, референдум та інші форми

безпосередньої демократії [3]. Зазначеними нормами громадянське суспільство наділене широкими правами щодо участі у формуванні державної політики та в управлінні державними справами. Відтак громадянське суспільство визнається повноцінним учасником та активним суб'єктом усіх процесів у державі [4, с. 14].

«Сучасна держава може бути ефективною тільки в тому випадку, якщо національна політика відображає погляди та переконання людей, громадян країни. Саме тому на сучасному етапі Україні потрібні не тільки конституційно визначені процедури демократичних виборів, а й реальну відповідальність влади перед народом, а також відповідальність громадян за свою державу» [23, с. 128]. У науковій літературі виокремлюють такі форми впливу громадян та інституцій громадянського суспільства на процес підготовки та прийняття політичних рішень: безпосередня участь громадян (вибори, референдуми), що впливає на державну політику і відповідні рішення; опосередковане представництво інтересів громадян (через депутатів усіх рівнів, виборних посадовців, політичні партії) та ін. [4, с. 15].

Досліджуючи національне конституційне законодавство щодо безпосередньої участі громадян у здійсненні влади, окрім двох основних форм – виборів і референдумів, можна виокремити такі форми, як: збори, мітинги, походи, демонстрації; звернення; загальні збори громадян; місцеві ініціативи; громадські слухання [23, с. 23]. Використання громадськістю різних форм впливу на прийняття нормативно-правових актів здійснюється з метою формування в суспільстві та у свідомості громадян позитивного або негативного ставлення до прийняття чи неприйняття певного нормативно-правового акту або спрямування поведінки громадян і соціальних груп у їхньому ставленні до суб'єктів прийняття нормативно-правових актів, у тому числі інформаційних повідомлень про заходи, що проводяться або підтримуються із зазначеною метою [7, с. 11].

Громадські обговорення є однією з найефективніших форм участі громадськості в здійсненні влади, яка дозволяє у формі діалогу вирішити найбільш значущі питання. Варто звернути увагу, що в науковій літературі та в нормативно-правових актах використовуються різні терміни для позначення процедури громадського обговорення, зокрема: «народне обговорення», «громадське слухання», «публічне обговорення», «відкрите засідання», «публічне засідання», «громадські консультації» та інші. Однак, варто погодитись із Мороз Г. В., яка зазначає, що «при уніфікації термінології перевага повинна надатись поняттю «громадське обговорення» [5, с. 156].

У науковій літературі *громадське обговорення* розуміється як «сукупність передбачених законодавством заходів, які організовуються та проводяться органами публічної влади в чітко визначені строки з метою виявлення громадської думки та її урахування при прийнятті нормативно-правових актів шляхом їх розширеного розгляду громадськістю, здійснення експертного аналізу, порівняння та оцінки, а також внесення громадянами та їх об'єднаннями відповідних пропозицій та зауважень» [7; с. 274]. З соціологічного підходу громадські обговорення розуміються «як інститут та організаційна форма громадянської участі, яка у свою чергу є одним з проявів існування суспільних практик громадянського суспільства в Україні» [21, с. 11].

«Які б визначення публічних слухань не наводились у науковій літературі (і форма політичної участі, і консультативна процедура, і форма комунікації держави з суспільством і т. ін.), усі вони лише розкривають багатогранність цього феномену, який розвивається як інститут громадянського суспільства, набуваючи нових змістовних характеристик і розширюючи сфери свого застосування, представляючи комунікаційні, організаційні, ресурсні та інші складові» [22, с. 60]. «Громадське обговорення, передбачає організацію і проведення конференцій, форумів, громадських слухань, засідань за круглим столом, зборів, зустрічей з громадськістю; теле- або радіодебатів, Інтернет-конференцій, електронних консультацій» [24, с. 129].

Проведення громадських обговорень передбачено значною кількістю нормативно-правових актів – як законів, так і підзаконних актів. Залежно від змісту питання, яке підлягає обговоренню, від суб'єкта, який приймає рішення, від територіальної юрисдикції та від інших обставин, проведення громадських обговорень регулюється різними нормативно-правовими актами. Зокрема Закон України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» однією з засад внутрішньої політики у сфері формування інститутів громадянського суспільства визначає проведення регулярних консультацій з громадськістю з важливих питань життя суспільства і держави [16]. Глава 39 Закону України «Про Регламент Верховної Ради України» присвячена проведенню у Верховній Раді України парламентських слухань, які є формою засідання Верховної Ради, котрі проводяться з метою вивчення питань, що становлять суспільний інтерес та потребують законодавчого врегулювання. Парламентські слухання проводяться в сесійний період, як правило, не більше одного разу на місяць, у дні тижня, що відводиться для роботи в комітетах, депутатських фракціях (депутатських групах) [19].

Варто звернути увагу на обмежене коло ініціаторів проведення парламентських слухань. Таким правом наділені лише комітети Верховної Ради України з відповідного питання, яке виноситься на обговорення. Таким чином, обмежується право громадян на ініціювання проведення парламентських слухань. Коло учасників парламентських слухань визначене ст. 235 Закону України «Про Регламент Верховної Ради України». Ними можуть бути представники органів державної влади, органів місцевого самоврядування, політичних партій, інших об'єднань громадян, наукових установ, представники громадськості, автор(и) / ініціатор(и) електронної петиції, які виявили бажання взяти в них участь і подали не пізніше як за п'ять днів відповідну заявку до комітету, що проводить підготовку до слухань [19].

Проведення парламентських слухань в Україні посідає важливе місце в діяльності Верховної Ради України та за рахунок залучення громадськості до цього процесу сприяє реалізації парламентом своїх законотворчих та контрольних функцій. Водночас низка недоліків, які мають місце в конституційно-правовому регулюванні організації та проведення парламентських слухань, а також деякі негативні аспекти парламентської практики не дозволяють у повній мірі ефективно використовувати цю форму проведення громадських обговорень проєктів нормативно-правових актів [6].

Основні вимоги до організації і проведення органами виконавчої влади громадських обговорень з питань формування та реалізації державної політики визначаються Порядком проведення консультацій із громадськістю з питань формування та реалізації державної політики, затвердженим Постановою № 996 Кабінету Міністрів України від 3 листопада 2010 р. [25]. Загалом як і український, так і зарубіжний досвід [14, с. 63] наочно свідчить, що саме органи виконавчої влади найбільше серед органів державної влади привертають увагу громадськості, що у свою чергу суттєво збільшує кількість громадських обговорень, які проводяться саме органами виконавчої влади.

Щодо проведення громадських обговорень громадськості з органами місцевого самоврядування, то ст. 13 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» передбачено право територіальної громади проводити громадські слухання - зустрічатися з депутатами відповідної ради та посадовими особами місцевого самоврядування, під час яких члени територіальної громади можуть заслуховувати їх, порушувати питання та вносити пропозиції щодо питань місцевого значення, що належать до відання місцевого самоврядування. Порядок організації громадських слухань визначається статутом територіальної громади [17].

Таким чином, зазначений закон декларує право на проведення громадських обговорень, однак питання правового регулювання процедури проведення слухань покладається на органи місцевого самоврядування. Варто зазначити, що не у всіх статутах сільських, селищних, міських рад включені положення про порядок проведення громадських слухань, чим обмежуються права громади на обговорення важливих для них питань.

Крім цього, у багатьох містах право скликати громадські слухання надано не тільки членам територіальної громади, а також органам місцевого самоврядування. Зокрема, статuti територіальної громади та положення про громадські слухання більшості міст надають право ініціювати проведення громадських слухань міському голові, головам районних у місті рад, міським радам та їх виконавчим органам, депутатам міських рад, органам самоорганізації населення; у деяких містах право ініціювати проведення громадських слухань надано громадським організаціям та політичним партіям [6].

Обов'язок проведення громадських обговорень передбачено щодо добровільного об'єднання територіальних громад. Так, відповідно до Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад», сільський, селищний, міський голова забезпечує вивчення пропозиції щодо ініціювання добровільного об'єднання територіальних громад та її громадське обговорення, яке проводиться протягом 30 днів з дня надходження такої пропозиції. Сільські, селищні, міські голови забезпечують протягом 60 днів проведення обов'язкового громадського обговорення (громадські слухання, збори громадян, інші форми консультацій з громадськістю) підготовлених спільною робочою групою проєктів рішень щодо добровільного об'єднання територіальних громад, за результатами якого сільські, селищні, міські голови вносять питання про його схвалення на розгляд сільських, селищних, міських рад [15]. Отже, прийняття

рішення про добровільне об'єднання територіальної громади неможливе без громадського обговорення зазначеного рішення.

Широкого законодавчого закріплення набуло проведення громадських обговорень із питань у сфері охорони навколишнього середовища. Зокрема, Конвенція ООН про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля: Орхуська Конвенція, ратифікована Законом № 832-XIV від 06.07.1999 р., передбачає, що зацікавлена громадськість повинна своєчасно та ефективно одержувати інформацію шляхом публічного повідомлення або в індивідуальному порядку на початковому етапі процедури прийняття рішень із питань, що стосуються навколишнього середовища, серед іншого, про час і місце будь-якого запланованого громадського слухання [2].

Статтею 6 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» визначається, що центральні та місцеві органи виконавчої влади, а також органи місцевого самоврядування під час розробки екологічних програм залучають громадськість до їх підготовки шляхом оприлюднення проєктів екологічних програм для їх вивчення громадянами, підготовки громадськістю зауважень та пропозицій щодо запропонованих проєктів, проведення публічних слухань стосовно екологічних програм [18].

Порядок проведення громадських обговорень у сфері охорони навколишнього середовища визначається Положенням про участь громадськості в прийнятті рішень у сфері охорони довкілля, затвердженим наказом Міністерства охорони навколишнього природного середовища України № 168 від 18.12.2003 р. Зазначене положення містить визначення поняття громадського обговорення (публічне слухання або відкрите засідання), під яким розуміється процедура виявлення громадської думки з метою її урахування при прийнятті органами виконавчої влади рішень із питань, що справляють чи можуть справити негативний вплив на стан довкілля (навмисне вивільнення генетично змінених організмів; розміщення, проєктування, будівництво або реконструкція об'єктів; розробка проєктів нормативно-правових актів тощо) [9].

Механізм проведення громадських слухань у процесі громадського обговорення планованої діяльності, яка підлягає оцінці впливу на довкілля визначається Порядком проведення громадських слухань у процесі оцінки впливу на довкілля, затвердженим Постановою Кабінету Міністрів України № 989 від 13 грудня 2017 р. [12]. Проведення громадських обговорень у галузі використання ядерної енергії та радіаційної безпеки регулюється Порядком проведення громадських слухань із питань використання ядерної енергії та радіаційної безпеки, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України № 1122 від 18 липня 1998 р., яка визначає процедуру обговорення проєктів законодавчих актів і програм у сфері використання ядерної енергії, а також питань, пов'язаних із розміщенням, проєктуванням, спорудженням, експлуатацією та зняттям з експлуатації ядерних установок, підприємств з видобутку і переробки уранових руд і об'єктів, призначених для поводження з радіоактивними відходами, джерел іонізуючого випромінювання тощо [11].

Порядком проведення громадських слухань щодо врахування громадських інтересів під час розроблення проектів містобудівної документації на місцевому рівні, затвердженим Постановою Кабінету Міністрів України № 555 від 25 травня 2011 р., визначається механізм проведення громадських слухань щодо врахування громадських інтересів під час розроблення проектів містобудівної документації на місцевому рівні: генеральних планів населених пунктів, планів зонування та детальних планів територій [13].

Порядок проведення громадського обговорення під час розгляду питань про присвоєння юридичним особам та об'єктам права власності, які за ними закріплені, об'єктам права власності, що належать фізичним особам, імен (псевдонімів) фізичних осіб, ювілейних та святкових дат, назв і дат історичних подій, затверджений постановою Кабінету Міністрів України № 989 від 24 жовтня 2012 р., визначає механізм проведення громадського обговорення й основні вимоги до його організації та розгляду узагальнених пропозицій (зауважень) під час розгляду питань про присвоєння юридичним особам та об'єктам права власності, які за ними закріплені, об'єктам права власності, які належать фізичним особам, імен (псевдонімів) суспільно-політичних і громадських діячів, захисників Вітчизни, воєначальників, діячів науки, освіти, культури та інших сфер суспільного життя, ювілейних і святкових дат, назв і дат історичних подій [10].

Основним показником ефективності проведення консультацій з громадськістю в демократичній державі є передусім використання органами публічної влади рекомендацій, пропозицій та зауважень, отриманих у результаті проведення громадського обговорення певного проекту нормативно-правового акта. Також результативність громадських обговорень як форми взаємодії влади та громадськості залежить від спроможності громадськості активно користуватися створеними конституційно-правовими механізмами [6].

«Громадяни та інші представники громадянського суспільства (громадські організації, територіальні та інші об'єднані громади тощо) мають не тільки чітко знати й виконувати свої обов'язки, але й вміти реалізовувати свої права та брати активну участь у вирішенні питань суспільного та місцевого значення, оскільки саме активна громадянська позиція є вагомим важелем у протидії корупції та незаконним діям з боку органів публічної влади» [8, с. 11].

«Результати народних обговорень не у всіх випадках мають обов'язковий характер. Однак елемент обов'язковості повинен бути при обробці результатів народних обговорень. Слушні пропозиції громадян мають відбиратися і включатися до тексту проекту нормативно-правового акту тощо» [1, с. 37]. Окрім цього, громадські обговорення можуть проводитися як до проектів нормативно-правових актів, які розробляються органами публічної влади, так і до проектів, які були внесені громадянами в порядку народної правотворчої ініціативи [20, с. 139-140].

Висновки. Конституційно-правове регулювання громадських обговорень в Україні представлено великою кількістю нормативно-правових актів, досліджуючи які можна прийти до висновку, що деякі з них мають декларативний характер, оскільки відсутнє правове регулювання процедури проведення таких обговорень. Крім цього, в українському законодавстві використовуються схожі за змістом терміни, як-от: «громадські слухання», «публічні обговорення», «відкриті

засідання», «публічні засідання», «громадські консультації» та інші, що створює деяку невизначеність та труднощі в розумінні. Аналіз діючої нормативно-правової бази свідчить про те, що результат громадських обговорень зазвичай не є обов'язковим до виконання органами публічної влади, але проведення таких обговорень посилює зв'язок влади та суспільства, створює додаткову можливість для органів влади своїм рішенням задовольнити інтереси суспільства або прийняти рішення, враховуючи думку громадськості.

Використані джерела:

1. Галус О. О. До питання про правове регулювання опитувань громадян на народних (громадських) обговорень. *Становлення та розвиток місцевого самоврядування в Україні*: збірник тез VII Всеукраїнської заочної науково-практичної конференції (м. Хмельницький, 7 грудня 2018 року). Хмельницький: Хмельницький університет управління та права, 2018. С. 34-37.
2. Конвенція про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля (Орхуська Конвенція): ратифікована Законом № 832-XIV від 06.07.99. *Офіційний вісник України*. 2010. № 33. Ст. 12.
3. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
4. Манжол П. Г. Форми участі громадськості у діяльності органів влади та прийнятті політичних рішень. *Стратегічні пріоритети*. 2007. № 4(5). С. 13-18.
5. Г. В. Громадське обговорення як форма участі громадськості у прийнятті екологічно значимих рішень. *Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України*. 2008. Вип. 20. С. 156-161.
6. Нестерович В. Ф. Конституційно-правове утвердження громадських обговорень в Україні. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка*. 2018. Вип. 1. С. 32-44.
7. Нестерович В.Ф. Конституційно-правові засади впливу громадськості на прийняття нормативно-правових актів: зарубіжний та український досвід: Дис.... доктора юрид. наук: 12.00.02 / ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка. Суми, 2015. 456 с.
8. Росоляк О., Бойко І. Правові засади здійснення громадського контролю за формуванням та виконанням місцевих бюджетів. *Часопис Національного університету «Острозька академія»*. Серія «Право». 2016. № 1(13).
9. Положенням про участь громадськості у прийнятті рішень у сфері охорони довкілля: Наказ Міністерства охорони навколишнього природного середовища України 18.12.2003 № 168. *Офіційний вісник України*. 2004 р. № 6. Ст. 223.
10. Порядок проведення громадського обговорення під час розгляду питань про присвоєння юридичним особам та об'єктам права власності, які за ними закріплені, об'єктам права власності, які належать фізичним особам, імен (псевдонімів) фізичних осіб, ювілейних та святкових дат, назв і дат історичних подій: Постанова Кабінету Міністрів України від 24 жовтня 2012 р. № 989. *Офіційний вісник України*. 2012. № 82. Ст. 7.
11. Порядок проведення громадських слухань з питань використання ядерної енергії та радіаційної безпеки: Постанова Кабінету Міністрів України від 18 липня 1998 р. N 1122. *Офіційний вісник України*. 1998 р. № 29. Ст. 1096.

12. Порядок проведення громадських слухань у процесі оцінки впливу на довкілля: Постанова Кабінету Міністрів України від 13 грудня 2017 р. № 989. *Офіційний вісник України*. 2018. № 2. Ст. 54.

13. Порядок проведення громадських слухань щодо врахування громадських інтересів під час розроблення проектів містобудівної документації на місцевому рівні: Постанова Кабінету Міністрів України від 25 травня 2011 р. N 555. *Офіційний вісник України*. 2011. № 41, Ст. 1669.

14. Нестерович В. Ф. Конституційно-правові засади лобіювання у Федеративній Республіці Німеччини. *Вибори та демократія*. 2009. № 3. С. 59-66.

15. Про добровільне об'єднання територіальних громад: Закон України від 5 лютого 2015 року № 157-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 13. ст. 91.

16. Про засади внутрішньої і зовнішньої політики: Закон України від 1 липня 2010 року № 2411-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2010. № 40. ст. 527.

17. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 травня 1997 року № 280/97-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1997. № 24. Ст. 170.

18. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25 червня 1991 року № 1264-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 41. ст. 546.

19. Про Регламент Верховної Ради України: закон України від 10 лютого 2010 року № 1861-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2010. № 14-15, № 16-17. Ст. 133.

20. Нестерович В. Ф. Поняття народної правотворчої ініціативи: наукові підходи та законодавча практика. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2013. № 11. С. 137-143.

21. Стегній О. Г. Інституційні засади та основні організаційні форми громадських обговорень в Україні. *Український соціум*. 2019. № 1 (68). С. 9-22.

22. Хотинська-Нор О. З. Громадські слухання як невідмінна умова ефективної реалізації судової реформи в Україні. *Право і суспільство*. 2016. № 4(2). С. 58-63.

23. Шевчук В. В. Форми реалізації громадського контролю територіальною громадою у сфері місцевого самоврядування. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2018. № 4. С. 22-26.

24. Щербанюк О. В. Проблеми конституційного закріплення інституту публічних слухань як форми безпосереднього здійснення суверенної влади народом України. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Юриспруденція*. 2013. Вип. 6-1(1). С. 128-131.

25. Порядок проведення консультацій з громадськістю з питань формування та реалізації державної політики: Постанова Кабінету Міністрів України від 3 листопада 2010 р. № 996. *Офіційний вісник України*. 2010 р. № 84. Ст. 36.

26. Макушев П. В., Сибіряков С. О. Громадянська та правова культури як соціокультурний фактор у формуванні системи стримувань і противаг в умовах побудови громадянського суспільства. *Право і суспільство*. 2006. № 3. С. 31-37.

27. Макушев П. В., Сибірякова М. В. Шляхи формування антикорупційної громадянської свідомості як чинник мережевого суспільства. *Право і суспільство*. 2010. № 3. С. 88-96.

28. Федоренко В. Л. Конституційне право України: Підручник. К.: Видавництво Ліра-К, 2016. 616 с.

References:

1. Halus, O. O. (2018) Do pytan'nia pro pravove rehuliuвання opytuvan hromadian na narodnykh (hromadskykh) obhovoren. *Stanovlennia ta rozvytok mistsevoho samovriaduvannia v Ukraini: zbirnyk tez VII Vseukrainskoi zaochnoi naukovo-praktychnoi*

konferentsii - Formation and development of local self-government in Ukraine: a collection of theses of the VII All-Ukrainian correspondence scientific-practical conference. Khmelnytskyi: Khmelnytskyi universytet upravlinnia ta prava, 34-37. [in Ukrainian].

2. Konventsiiia pro dostup do dnformatsii, uchast hromadskosti v protsesi pryiniattia rishen ta dostup do pravosuddia z pytan shcho stosuutsia dovkillia (Orkhuska Konventsiiia): ratyfikovana Zakonom № 832-XIV vid 06.07.99 (1999) *Ofitsiyni Visnyk Ukrainy - Official Bulletin of Ukraine*, 33, art. 12. [in Ukrainian].

3. Konstytutsiya Ukrayiny: pryynyata na p'yatyi sesii Verkhovnoyi Rady Ukrayiny 28 chervnya 1996 roku (1996) *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny - Information of the Verkhovna Rada of Ukraine*, 30, art. 141. [in Ukrainian].

4. Manzhol, P. H. (2007) Formy uchasti hromadskosti u diialnosti orhaniv vlady ta pryiniatti politychnykh rishen. *Strateliichni priorityety - Strategic priorities*, 4(5), 13-18. [in Ukrainian].

5. Moroz, H. V. (2008) Hromadske obhovorennia yak forma uchasti hromadskosti u pryiniatti ekolohichno znachymykh rishen. *Aktualni Problemy Vdoskonalennia Chynnoho Zakonodavstva Ukrainy - Actual problems of improving the current legislation of Ukraine*, issue 20, 156-161. [in Ukrainian].

6. Nesterovych, V. F. (2018) Konstytutsiino-pravove utverdzhennia hromadskykh obhovoren v Ukraini. *Visnyk Luhanskoho derzhavnogo universytetu vnutrishnikh sprav imeni E. O. Didorenka-Bulletin of Lugansk State University of Internal Affairs named after E. O. Didorenko*, issue 1, 32-44. [in Ukrainian].

7. Nesterovych, V. F. (2015) Konstytutsiyno-pravovi zasady vplyvu hromads' kosti na pryynyattia normatyvno-pravovykh aktiv. *Doctor's thesis*. LDUVS im. E. O. Didorenka. Sumy. [in Ukrainian].

8. Rosoliak, O., Boiko, I. (2016) Pravovi zasady zdiisnennia hromadskoho kontroliu za formuvanniam ta vykonanniam mistsevykh biudzhetiv. *Chasopys Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia» - Journal of the National University "Ostroh Academy"*. Seriiia «Pravo», 1(13). [in Ukrainian].

9. Polozhenniam pro uchast hromadskosti u pryiniatti pishen u sferi okhorony dovkillia: nakaz Ministerstva okhorony navkolyshnoho pryrodnoho seredovyssha Ukrainy vid 18.12.2003 № 168. (2004) *Ofitsiyni Visnyk Ukrainy - Official Bulletin of Ukraine*, 6, art. 223. [in Ukrainian].

10. Poriadok provedennia hromadskoho obhovorennia pid chas rozghliadu pytan pro prysvoiennia yurydychnym osobam ta obiekтам prava vlasnosti yaki za nymy zakripleni obiekтам prava vlasnosti yaki nalezhat fizychnym osobam imen (psevdonimiv) fizychnykh osib yuvileinykh ta sviatkovykh dat nazv i dat istorychnykh podii: postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 24 zhovtnia 2012 r. № 989. (2012) *Ofitsiyni Visnyk Ukrainy - Official Bulletin of Ukraine*, 82, art. 7. [in Ukrainian].

11. Poriadok provedennia hromadskykh slukhan z pytan vykorystannia yadernoi enerhii ta radiatsiinoi bezpeky: postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 18 lyupnia 1998 r. N 1122. (1998) *Ofitsiyni Visnyk Ukrainy - Official Bulletin of Ukraine*, 29, art. 1096. [in Ukrainian].

12. Poriadok provedennia hromadskykh slukhan u protsesi otsinky vplyvu na dovkillia: postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 13 Hrudnia 2017 r. (2018). *Ofitsiyni Visnyk Ukrainy - Official Bulletin of Ukraine*, 2, art. 54. [in Ukrainian].

13. Poriadok provedennia hromadskykh slukhan shchodo vrakhuvannia hromadskykh interesiv pid chas rozroblennia proektiv nistobudivnoi dokumentatsii na

mistsevomu rivni: postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 25 travnia 2011 r. N 555. (2011) *Ofitsiyni Visnyk Ukrainy - Official Bulletin of Ukraine*, 41, art. 1669. [in Ukrainian].

14. Nesterovych, V. F. (2009) Konstytutsiyno-pravovi zasady lobiyuvannya u Federativnyi Respublitsi Nimechchyny. *Vybory ta demokratiya – Elections and democracy*, 3, 59-66. [in Ukrainian].

15. Pro dobrovolne obiednannia terytorialnykh Hromad: zakon Ukrainy vid 5 liutoho 2015 roku № 157-VIII. (2015) *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrainy - Information of the Verkhovna Rada of Ukraine*, 13, art. 91. [in Ukrainian].

16. Pro zasady vnutrishnoi i zovnishnoi polityky: zakon Ukrainy vid 1 lyupnia 2010 roku № 2411-VI. (2010) *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrainy - Information of the Verkhovna Rada of Ukraine*, 40, art. 527. [in Ukrainian].

17. Pro mistseve samovriaduvannya v Ukrayini: Zakon Ukrayiny vid 21 travnya 1997 roku № 280/97-VR. (1997) *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrainy - Information of the Verkhovna Rada of Ukraine*, 24, art. 170. [in Ukrainian].

18. Pro okhoronu navkolyshnoho pryrodnoho seredovyscha: zakon Ukrainy vid 25 chervnia 1991 roku № 1264-XII. (1991) *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrainy - Information of the Verkhovna Rada of Ukraine*, 41, art. 546. [in Ukrainian].

19. Pro Rehlament Verkhovnoi Rady Ukrainy: zakon Ukrainy vid 10 liutoho 2010 roku № 1861-VI. (2010) *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrainy - Information of the Verkhovna Rada of Ukraine*, 14-15, 16-17, art. 133. [in Ukrainian].

20. Nesterovych, V. F. (2013) Ponyattya narodnoi i pravotvorchoi initsiatyvi: naukovy pidkhodi ta zakonodavcha praktika. *Byuleten' Ministerstva yustytseyi Ukrainy – Bulletin of the Ministry of Justice of Ukraine*, 11, 137-143. [in Ukrainian].

21. Stehni, O. H. (2019) Instytutsiini zasady ta osnovni orhanizatsiini formy hromadskykh obhovoren v Ukraini. *Ukrainskyi sotsium – Ukrainian society*, 1 (68), 9-22. [in Ukrainian].

22. Khotynska-Nor, O. Z. (2016) Hromadski slukhannia yak neodminna umova efektyvnoi realizatsii sudovoi reformy v Ukraini. *Pravo i suspilstvo – Law and society*, 4(2), 58-63. [in Ukrainian].

23. Shevchuk, V. V. (2018) Formy realizatsii hromadskoho kontroliu terytorialnoiu hromadoiu u sferi mistsevoho samovriaduvannya. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal – Legal scientific electronic journal*, 4, 22-26. [in Ukrainian].

24. Shcherbaniuk, O. V. (2013) Problemy konstytutsiinoho zakriplennia instytutu publichnykh slukhan yak formy bezposerednoho zdiisnennia suverennoi vlady narodom ukrainy *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Yurysprudentsiia – Scientific Bulletin of the International Humanities University. Jurisprudence*, issue 6-1(1), 128-131. [in Ukrainian].

25. Poriadok provedennia konsultatsii z hromadskistiu z pytan formuvannia ta realizatsii derzhavnoi polityky: postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 3 lystopada 2010 r. № 996. (2010) *Ofitsiyni Visnyk Ukrainy - Official Bulletin of Ukraine*, 84, art. 36. [in Ukrainian].

26. Makushev, P. V., Sybiryakov, S. O. (2006) Hromadyans' ka ta pravova kul' tury yak sotsiokul' turny faktor u formuvanni systemy strymuvan' i protyvah v umovakh pobudovy hromadyans' koho suspil' stva. *Pravo i suspil' stvo – Law and society*, 3, 31-37. [in Ukrainian].

27. Makushev, P. V., Sybiryakova, M. V. (2010) Shlyakhy formuvannia antykoruptsiynoyi hromadyans' koyi svidomosti yak chynnyk merezhevoho suspil' stva. *Pravo i suspil' stvo – Law and society*, 3, 88-96. [in Ukrainian].

28. Fedorenko, V. L. (2016) Konstytutsiynе pravo Ukrayiny. Kyiv: Vydavnytstvo Lira-K. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редколегії 12.11.2019

Бутков О. И.,
аспирант кафедры государственно-правовых дисциплин
Луганского государственного университета
внутренних дел имени Э. А. Дидоренко
(г. Северодонецк, Украина)

КОНСТИТУЦИОННО-ПРАВОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ ОБЩЕСТВЕННЫХ ОБСУЖДЕНИЙ В УКРАИНЕ

В статье раскрыто конституционно-правовое регулирование общественных обсуждений в Украине. Отмечено, что общественные обсуждения являются одной из самых эффективных форм участия общественности в осуществлении власти, которая позволяет в форме диалога решить наиболее значимые вопросы. Определены основные нормативно-правовые акты, которыми регулируются общественные обсуждения в процессе принятия органами государственной власти и органами местного самоуправления решений.

Ключевые слова: общественность, общественные обсуждения, конституционно-правовое регулирование, Украина.

Butkov O.,
Postgraduate Student of the Department
of State Law Disciplines
Lugansk State University of Internal Affairs
named after E. O. Didorenko
(Sievierodonetsk, Ukraine)

CONSTITUTIONAL AND LEGAL REGULATION PUBLIC DISCUSSIONS IN UKRAINE

The article describes the constitutional and legal regulation public discussions in Ukraine.

The article is pointed out that, civil society is endowed with broad rights to participate in public policy-making and in the administration of public affairs. The Constitution of Ukraine guarantees that human rights and freedoms and their guarantees determine the content and focus of the activity of the state, which is accountable to the person for his activity. The Basic Law stipulates that the people exercise power directly and through public authorities and local self-government bodies.

It is pointed out that, public discussions are one of the most effective forms of public participation in the exercise of power. Public discussions allowing to resolve the most important issues in the form of a dialogue. The article identifies the main normative legal acts that regulate public discussions in the process of decision-making by public authorities and local self-government bodies.

The use of various forms of public participation in decision-making by public authorities is becoming more common in the process of civil society development in Ukraine. Public discussions are one of these forms.

The effectiveness of the use of public discussions depends on the degree of legal regulation in Ukraine. In this regard, there is a need to analyze the constitutional and legal regulation of public discussions in Ukraine. Some legal acts regulating public discussions in Ukraine are declarative in nature, since there is no legal regulation of the procedure for holding such discussions.

In Ukrainian law, similar terms are used: "public hearings", "public hearings", "open meetings", "public meetings", "public consultations" and others, which creates some ambiguity and difficulty in understanding.

The result of public discussions is not normally mandatory for public authorities. Public discussion enhances the connection between government and society, creates an additional opportunity for authorities to make their own decisions to satisfy the interests of the public, or to make decisions based on public opinion.

Key words: public, public discussions, constitutional and legal regulation, Ukraine.

DOI: 10.33766/2524-0323.88.35-45

УДК 342.3

О. М. Діденко,

аспірант кафедри конституційного права

та прав людини

Національної академії внутрішніх справ

(м. Київ, Україна)

e-mail: odm20@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0002-2279-947X>

ЕВОЛЮЦІЯ РОЗВИТКУ ВИБОРЧОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ

У статті розкриваються особливості становлення виборчого законодавства України з часу проголошення незалежності нашої держави. Виокремлено певні тенденції й закономірності його еволюційного шляху розвитку. Так вибори Президента України, народних депутатів України, як і місцеві вибори органів і посадових осіб місцевого самоврядування проводилися переважно на основі нових законів чи їх нових редакцій, апробуючи різні види виборчих систем. Виокремлено певні етапи і позитивну динаміку до стабільності виборчого законодавства України в останні роки. Наголошено значення Виборчого кодексу України для упорядкування даної галузі законодавства, гармонізації з існуючими міжнародними стандартами в цій сфері, а також визначено перспективні напрями удосконалення виборчого законодавства.

Ключові слова: вибори, законодавство, періодизація, право обирати, вибори Президента України, місцеві вибори, Виборчий кодекс України.

Постановка проблеми. З проголошенням незалежності держави, звісно, актуалізується питання розбудови системи організації публічної влади, створення демократичних інституцій, відповідної національної правової системи поряд з економічною, політичною, культурною чи ідеологічною тощо. Вибори, як один з основних інститутів прямого народовладдя, а також дієвих,